

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گردشگری کاربردی

(مفاهیم و مدل‌ها)

تالیف

دکتر امیر هوشنگ احسانی

دانشیار دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۸۳۱۸

شماره انتشار ۳۵۸۸

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
قروست
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
یادداشت
یادداشت
موضوع
موضوع
شابک افزوده
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

: احسانی، امیر هوشنگ، ۱۳۵۵-
: گردشگری کاربردی (مفاهیم و مدل‌ها) / تألیف امیر هوشنگ احسانی.
تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۳.
ر. ۳۵۴ ص: تصویر، جدول، نمودار.
: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۵۸۸.
978-964-03-6752-0
: فیبا.
: واژه‌نامه.
: کتابنامه.
: گردشگری زیست محیطی -- ایران.
: گردشگری -- ایران.
: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات
: ۱۳۹۴ ۳ الف ۹ الف / G ۱۵۵
: ۲۳۸/۴۷۹۱-۹۵۵
: ۳۶۸۳۶۱۲

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

ISBN:978-964-03-6752-0

9 789640 367520

عنوان: گردشگری کاربردی (مفاهیم و مدل‌ها)

تألیف: دکتر امیر هوشنگ احسانی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۲۵۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

۱	فصل اول: گردشگری و گردشگری
۱-۱	۱- کلیات
۲	۱-۲- تعاریف توریست (گردشگر)
۳	۱-۳- تعاریف توریسم (گردشگری)
۶	۱-۴- ابعاد توریسم
۶	۱-۵- مدل و اجزای توریسم
۹	۱-۶- تاریخچه توریسم (گردشگری)
۱۲	۱-۷- تاریخچه گردشگری گروهی
۱۶	۱-۸- اولین و قدیمی‌ترین جاذبه‌های گردشگری
۱۶	۱-۹- تاریخچه گردشگری در ایران
۱۹	فصل دوم: انواع توریسم (گردشگری)
۱۹	۲-۱- توریسم انبوه
۱۹	۲-۲- توریسم جایگزین
۲۰	۲-۳- توریسم فرهنگی
۲۱	۲-۴- توریسم فام
۲۱	۲-۵- اکوتوریسم
۲۲	۲-۵-۱- تعاریف اکوتوریسم
۲۴	۲-۵-۲- کمیته ملی اکوتوریسم در ایران
۲۶	۲-۶- ژئوتوریسم
۲۶	۲-۷- توریسم ماجراجویانه
۲۸	۲-۷-۱- برخی پتانسیل‌های توریسم ماجراجویانه در ایران
۳۰	۲-۸- توریسم پزشکی، درمانی، سلامت، تندرستی
۳۰	۲-۸-۱- توریسم پزشکی
۳۰	۲-۸-۲- توریسم درمانی
۳۲	۲-۸-۲-۱- آب درمانی
۳۲	۲-۸-۲-۲- نمک غار درمانی، نمک درمانی یا اسپلیو تراپی
۳۴	۲-۸-۲-۳- لجن درمانی
۳۵	۲-۸-۲-۴- ارتفاع درمانی
۳۵	۲-۸-۲-۵- دریا درمانی
۳۶	۲-۸-۲-۶- شن درمانی (Psamma Therapy)
۳۷	۲-۸-۳- توریسم سلامت
۳۸	۲-۸-۴- توریسم تندرستی
۳۸	۲-۹- توریسم روستایی - کشاورزی-عشایری
۳۹	۲-۹-۱- نمونه‌هایی از روستاهای منحصر بفرد گردشگری در ایران
۴۲	۲-۱۰- توریسم ورزشی

۴۴	۱-۲۰۱۰-۲-مروری بر درآمد اقتصادی حاصل از توریسم ورزشی در برخی کشورها.....
۴۵	۱۱-۲-توریسم فضایی.....
۴۶	۱۲-۲-توریسم مذهبی- زیارتی- حلال.....
۴۶	۱-۱۲-۲-توریسم زیارتی.....
۴۷	۲-۱۲-۲-توریسم مذهبی.....
۴۷	۳-۱۲-۲-توریسم حلال.....
۴۹	۱۳-۲-توریسم مجازی- الکترونیک.....
۵۰	۱۴-۲-توریسم رویداد های خاص.....
۵۰	۱۵-۲-توریسم مناسبی.....
۵۱	۱۶-۲-توریسم علمی- کنفرانس (همایشگردی).....
۵۱	۱۷-۲-توریسم تجاری یا بازدید از نمایشگاه ها و کارخانه.....
۵۲	۱۸-۲-توریسم تلخ با سیاه.....
۵۲	۱۹-۲-توریسم مصیبت.....
۵۲	۲۰-۲-توریسم فقر.....
۵۲	۲۱-۲-توریسم پایان جهان.....
۵۲	۲۲-۲-توریسم خودکشی.....
۵۳	۲۳-۲-توریسم دریایی.....
۵۳	۲۴-۲-توریسم بازدید از مناطق جنگی.....
۵۳	۲۵-۲-توریسم تاریخی.....
۵۳	۲۶-۲-توریسم مصرفی.....
۵۳	۲۷-۲-توریسم محصور.....
۵۳	۲۸-۲-توریسم سه اس.....
۵۳	۲۹-۲-توریسم ترکیبی یا ترکیب.....
۵۴	۳۰-۲-توریسم تولد.....
۵۴	۳۱-۲-توریسم سینما.....
۵۴	۳۲-۲-توریسم بام گردی.....
۵۵	۳۳-۲-تجزیه و تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت ها و تهدیدهای گسترش گردشگری در ایران.....
۵۷	۳۴-۲-اقدامات مناسب برای توسعه گردشگری.....

فصل سوم: توریسم و اکوتوریسم از دیدگاه آمار..... ۵۷

۵۷	۱-۳-وضعیت آماری توریسم.....
۶۰	۲-۳-کشورهای برتر دنیا از لحاظ توریسم.....

فصل چهارم: ژئوتوریسم..... ۶۵

۶۵	۱-۴-تعاریف.....
۶۷	۲-۴-ویژگی های ژئوتوریسم.....
۶۸	۳-۴-دسته بندی کلی مناطق ژئوتوریسمی.....
۶۹	۴-۴-عوامل پیدایش پدیده های ژئوتوریسم.....

۷۱	۴-۵- نگاه‌های به وضعیت زمین‌شناسی ایران
۷۲	۴-۶- برخی مفاهیم در ژئوتوریسم
۷۲	۴-۶-۱- ژئوتوب
۷۲	۴-۶-۲- ژئوسایت
۷۳	۴-۶-۳- ژئوپارک
۷۴	۴-۶-۳-۱- خصوصیات ژئوپارک از نظر یونسکو
۷۴	۴-۶-۳-۲- ضوابط و حداقل خدمات در ژئوپارک‌ها
۷۵	۴-۶-۳-۳- مزایا و ویژگی‌های ژئوپارک تحت حمایت یونسکو
۷۵	۴-۷- ژئوپارک قشم
۷۷	۴-۸- برخی از جاذبه‌های منحصر بفرد ژئوتوریسمی ژئوپارک قشم
۷۷	۴-۸-۱- دره ستاره‌ها
۷۹	۴-۸-۲- تنگه چاهکوه
۸۰	۴-۸-۳- کاسه سلخ
۸۰	۴-۸-۴- دره تندیس‌ها
۸۰	۴-۸-۵- بام قشم
۸۰	۴-۸-۶- گنبد نمکی و غار نمکی
۸۱	۴-۸-۷- غار خربس
۸۲	۴-۹- مهمترین جاذبه‌های ژئوتوریسمی ایران
۸۵	۴-۱۰- گل فشان‌ها
۸۸	۴-۱۰-۱- معانی گل فشان
۸۸	۴-۱۰-۲- اسامی گل فشان‌ها در مناطق گوناگون ایران
۸۸	۴-۱۰-۳- پراکنش گل فشان‌ها در ایران
۹۱	۴-۱۰-۴- چگونگی پیدایش گل فشان‌ها
۹۱	۴-۱۰-۵- نحوه عملکرد گل فشان‌ها
۹۲	۴-۱۰-۶- جاذبه‌های گل فشان‌ها
۹۴	۴-۱۱- گنبدهای نمکی (دیابیر)
۹۶	۴-۱۱-۱- معرفی برخی از مهمترین گنبدهای نمکی ایران
۱۰۰	۴-۱۲- کوه‌های مریخی
۱۰۱	۴-۱۳- تپه‌های سوزان گنبد لران
۱۰۳	۴-۱۴- کوه ازدها
۱۰۳	۴-۱۵- کیک گسلی
۱۰۴	۴-۱۶- دودکش جن
۱۰۶	۴-۱۷- ژئوتوریسم کویر لوت
۱۰۸	۴-۱۸- یاردانگ‌ها (کلوت‌ها) در کویر لوت
۱۱۴	۴-۱۹- تپه‌های ماسه‌ای یا ارگ لوت (ریگ بیلان)
۱۱۷	۴-۲۰- دلفین‌های نمکی

۱۱۹	فصل پنجم: گردشگری در مناطق بیابانی
۱۱۹	۵-۱- تعاریف بیابان
۱۲۳	۵-۲- علت پیدایش بیابان‌ها بر روی زمین
۱۲۴	۵-۳- پراکندگی بیابان‌های دنیا
۱۲۵	۵-۴- علل پیدایش بیابان‌های ایران
۱۲۵	۵-۵- ویژگی‌های عمومی بیابان
۱۲۶	۵-۶- انواع بیابان در جهان
۱۲۷	۵-۷- انواع بیابان در ایران
۱۲۹	۵-۸- گستره بیابان‌های جهان و ایران
۱۳۰	۵-۹- مفاهیم و تفاوت‌های علمی بیابان، کویر و یلایا
۱۳۴	۵-۱۰- پیدایش کویر
۱۳۵	۵-۱۱- انواع کویر و جاذبه‌های گردشگری آن
۱۳۵	۵-۱۱-۱- طبقه‌بندی کویر بر اساس ژئومورفولوژی
۱۳۶	۵-۱۱-۲- طبقه‌بندی کویر بر اساس مورفولوژی و رنگ سطح آن
۱۳۷	۵-۱۱-۳- طبقه‌بندی کویرها بر اساس مطالعات دانیل کرینسلی
۱۳۹	۵-۱۲- رخصاره‌های مهم مناطق بیابانی از نظر گردشگری و اکوتوریسمی
۱۳۹	۵-۱۲-۱- اشکال گوناگون ناهمواری‌های ماس‌های از نظر گردشگری
۱۳۹	۵-۱۲-۱-۱- سیف (شمشیر)
۱۴۰	۵-۱۲-۱-۲- تپه‌های ماسه‌ای سیلک (طولی)
۱۴۰	۵-۱۲-۱-۳- الب
۱۴۱	۵-۱۲-۱-۴- بوکلیه، بوکلیه بارخانی و بارخان (بیکرا یا تپه‌های هلالی)
۱۴۲	۵-۱۲-۱-۵- تپه‌های ماسه‌ای موج (زیبار)
۱۴۲	۵-۱۲-۱-۶- چین و شکن‌های ماسه‌ای (ریل مارک)
۱۴۳	۵-۱۲-۱-۷- هرم ماسه‌ای (هرم‌های ستاره‌ای یا قورد)
۱۴۴	۵-۱۲-۲- نبکا یا تل نباتی
۱۴۴	۵-۱۲-۳- ربدو
۱۴۵	۵-۱۳- نکات مهم در گردشگری تپه نوردی
۱۴۶	۵-۱۴- لوازم ضروری مورد نیاز برای بیابانگردی و تپه نوردی
۱۴۶	۵-۱۵- سایر رخصاره‌های گردشگری و اکوتوریسمی در مناطق بیابانی
۱۴۶	۵-۱۵-۱- دغ‌های رسی
۱۴۷	۵-۱۵-۲- کندوهای بادی
۱۴۸	۵-۱۵-۳- تخته سنگ قارچی
۱۴۹	۵-۱۵-۴- تلماسه‌های معلق (آبشارهای ماسه‌ای)
۱۴۹	۵-۱۵-۵- اینسلیبرگ
۱۵۰	۵-۱۵-۶- ورنی بیابان (هامادا)
۱۵۰	۵-۱۶- معرفی مهمترین کویرها و بیابان‌های ایران و جاذبه‌های گردشگری آنها
۱۵۲	۵-۱۶-۱- کویر میقان اراک
۱۵۳	۵-۱۶-۲- دریاچه حوض سلطان قم

۱۵۴	۵-۱۶-۳-دریاچه نمک کاشان.....
۱۵۷	۵-۱۶-۴-کویر حاج علیقلی دامغان.....
۱۵۷	۵-۱۶-۵-کویر بزرگ یا مرکزی.....
۱۶۱	۵-۱۶-۶-کویر بجستان.....
۱۶۳	۵-۱۶-۷-کویر طبس.....
۱۶۶	۵-۱۶-۸-کویر اردستان (دق سرخ).....
۱۶۸	۵-۱۶-۹-کویر عقدا.....
۱۶۸	۵-۱۶-۱۰-کویر ابر قو(ابرکوه).....
۱۶۹	۵-۱۶-۱۱-کویر مروست (میدان لوار).....
۱۶۹	۵-۱۶-۱۲-کویر سیرجان.....
۱۷۰	۵-۱۶-۱۳-کویر نیریز.....
۱۷۰	۵-۱۶-۱۴-کویر چاه غیب.....
۱۷۱	۵-۱۷-پتانسیل ها، ظرفیت ها و محدودیت های گردشگری در محیط های بیابانی.....
۱۷۲	۵-۱۸-پرواز با پاراگلایدر و پاراسل در کویر و بیابان.....
۱۷۵	۵-۱۹-شن درمانی و ماسه تراپی در کویر و بیابان.....
۱۷۶	۵-۲۰-دوچرخه سواری در کویر.....
۱۷۹	۵-۲۱-شن سواری در کویر.....
۱۸۱	۵-۲۲-نکات ضروری گردشگری در بیابان و کویر.....
۱۹۰	۵-۲۳-اقامتگاه ها و اکوکمپ های مناطق کویری و بیابانی ایران.....
۱۹۷	فصل ششم: کاربرد برخی مدل های ارزیابی و اولویت بندی جاذبه های گردشگری.....
۱۹۷	(AHP, ANP, Pralong, SWOT, TCI).....
۱۹۷	۶-۱- نحوه محاسبه حداقل تعداد پرسشنامه.....
۱۹۸	۶-۲- مدل فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP).....
۱۹۸	۶-۲-۱- مراحل انجام مدل AHP در گردشگری.....
۲۰۰	۶-۳- مثال های کاربردی مدل AHP در گردشگری.....
۲۰۰	۶-۳-۱- شهر ورزنه اصفهان.....
۲۰۸	۶-۳-۲- کاربرد مدل AHP در مطالعه توانمندی اکوتوریسمی کویر مرنجاب آران و بیدگل کاشان.....
۲۱۸	۶-۴- مدل فرآیند تحلیل شبکه ای (ANP).....
۲۱۹	۶-۴-۱- تفاوت AHP و ANP.....
۲۲۰	۶-۴-۲- دلایل به کارگیری مدل ANP.....
۲۲۰	۶-۴-۳- مراحل اصلی مدل ANP.....
۲۲۳	۶-۵- کاربرد مدل ANP در برآورد اولویت های اکوتوریسمی کویر مرنجاب.....
۲۳۴	۶-۶- مدل پراالونگ (Pralong).....
۲۳۹	۶-۷- مثال های کاربردی مدل پراالونگ در گردشگری.....
۲۳۹	۶-۷-۱- شهر ورزنه اصفهان.....
۲۳۹	۶-۷-۲- کویر مرنجاب- کاشان.....
۲۴۰	۶-۸- مدل مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک.....

۲۴۰	۶-۹-استراتژی مدیریت گردشگری
۲۴۳	۶-۱۰-نحوه طراحی جدول EFAS
۲۴۳	۶-۱۱-نحوه طراحی جدول IFAS
۲۴۳	۶-۱۲-نحوه طراحی مدل SWOT
۲۴۴	۶-۱۳-استراتژی‌ها در مدل SWOT
۲۴۵	۶-۱۴-وضعیت نهایی در مدل SWOT
۲۴۵	۶-۱۵-مثال کاربردی مدل SWOT در اکوتوریسم کویر مرنجاب
۲۴۸	۶-۱۶-تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای اکوتوریسم در کویر مرنجاب
۲۵۲	۶-۱۷-تعیین استراتژی‌های اکوتوریسم کویر مرنجاب در مدل SWOT
۲۵۴	۶-۱۸-شاخص اقلیم گردشگری یا کلیما توریسم (TCI)
۲۵۴	۶-۱۸-۱-روش محاسبه شاخص کلیما توریسم
۲۵۶	۶-۱۸-۲-معرفی مولفه‌های شاخص کلیما توریسم و نحوه محاسبه آنها
۲۵۹	۶-۱۹-مثال کاربردی استفاده از شاخص اقلیم گردشگری یا کلیما توریسم (TCI)
۲۵۹	۶-۱۹-۱-کویر مرنجاب
۲۶۱	۶-۱۹-۲-شهر گرگان
۲۶۳	فصل هفتم: اندازه‌گیری ظرفیت گردشگری
۲۶۳	۷-۱-ظرفیت تحمل
۲۶۵	۷-۱-۱-ظرفیت تحمل فیزیکی گردشگری (PCC)
۲۶۵	۷-۱-۱-۱-محاسبه ظرفیت تحمل فیزیکی گردشگری کویر مرنجاب
۲۶۶	۷-۱-۲-ظرفیت تحمل واقعی گردشگری (RCC)
۲۶۶	۷-۱-۲-۱-محاسبه ظرفیت تحمل واقعی گردشگری کویر مرنجاب (RCC)
۲۶۶	۷-۱-۳-ظرفیت تحمل مؤثر گردشگری (ECC)
۲۶۷	۷-۱-۳-۱-محاسبه ظرفیت تحمل مؤثر گردشگری کویر مرنجاب (RCC)
۲۶۸	منابع
۲۷۹	لغات و اصطلاحات تخصصی
۲۸۳	پیوست ۱- اسامی کشورها و معانی آنها
۲۸۷	پیوست ۲ - تلفظ حروف الفبای لاتین در مکالمات تلفنی و رادیویی صنعت هوانوردی
۲۸۹	پیوست ۳ - وب سایت‌های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان‌ها
۲۹۱	پیوست ۴ - راهنمای مسیرها و مکان‌های گردشگری استان‌های کشور
۳۰۳	پیوست ۵ - جدول مشخصات مناطق مستعد توسعه اکوتوریسم کشور
۳۲۷	نمایه
۳۳۱	شکل‌های رنگی

پیشگفتار

امروزه اکوتوریسم یکی از شاخه‌های مهم گردشگری (توریسم) است که دربرگیرنده اصول توسعه پایدار، حفظ و حفاظت محیط زیست و میراث‌های طبیعی و فرهنگی است. ژئوتوریسم و گردشگری مناطق بیابانی یکی از زیرشاخه‌های تخصصی اکوتوریسم است که به معرفی جاذبه‌های منحصر به فرد این مناطق به گردشگران دارای علایق خاص با حفظ هویت مکانی و بر مبنای اصول توسعه پایدار می‌پردازد. سهم اراضی بیابانی از کل مساحت کشور ۳۲ میلیون هکتار است که مؤلفه‌هایی از قبیل ورزش بادها، ماسه‌های روان، رطوبت کم و فرسایش یادی و آبی سبب ایجاد لندفرم‌ها و زخسارهای جذاب بیابانی، تپه‌های ماسه‌ای نظیر (روستای مصر و کویر لوت)، گنبدهای نمکی (سمنان، کویر مرکزی و بوشهر)، پلیگون‌های نمکی (کویر مرتجاب کاشان، حوض سلطان قم)، بدلندها و لندفرم‌های کارستی (گرمسار، سمنان)، کانیون‌ها و غارهای نمکی (بوشهر، فارس)، تخته دیو و دودکش جن (منطقه ماهنشان)، گل‌فشان‌ها (پایکوه‌های مکران و دشت سیستان)، نیکا یا گلدان‌های ماسه‌ای (لوت) شده که به همراه طیف متنوع از آداب و شیوه‌های معیشتی چند هزار ساله کویرنشینان می‌تواند به جذب اکوتوریست‌ها و ژئوتوریست‌ها بینجامد. هدف از گردشگری در مناطق بیابانی با توجه به شکسته بودن این محیط‌ها از یک طرف حفظ منابع گردشگری در مقصد بدون کوچک‌ترین دخل و تصرف و از طرف دیگر اعتلای فرهنگ و اقتصاد جوامع محلی میزبان است. رشد و توسعه توریسم و اکوتوریسم در دهه‌های اخیر به حدی بوده است که بسیاری از صاحب‌نظران آن را صنعت مسلط سال‌های آتی بیان کرده‌اند. کل درآمد حاصل از این صنعت در دنیا بالغ بر هزار میلیارد دلار است که سهم ایران فقط پنج صدم درصد است. در سال ۲۰۱۳ تعداد کل گردشگران در دنیا ۱,۰۸۷ میلیارد نفر بوده که در مقایسه با سال ۲۰۱۲ پنج درصد رشد داشته است. برای مثال مالزی در رتبه‌بندی سازمان جهانی توریسم در سال ۲۰۰۹ با جذب حدود ۲۴ میلیون توریست رتبه نهم را کسب کرد. در واقع مالزی بعد از چین و ترکیه رتبه سوم کشورهای آسیایی در جذب توریست را به خود اختصاص داده است. کشور ایران براساس آمار سازمان جهانی توریسم در سال ۱۳۸۶ از مجموع ۹۰۳ میلیون توریست جهانی فقط توانسته بود دو میلیون توریست را جذب کند و در این میان رتبه ۶۶ را کسب کرد. در سال ۱۳۹۱ ایران توانست با جذب ۳,۸ میلیون نفر گردشگر رشد ۱۴,۳ درصدی نسبت به سال قبل داشته باشد. براساس آمارهای بانک مرکزی درآمد نفتی ایران در سال ۱۳۸۵ برابر با ۸۲ میلیارد دلار بوده است، درحالی‌که کشور آمریکا در همان سال درآمدی برابر با ۷۸ میلیارد دلار از جذب توریسم کسب کرد و کشور چین نیز با درآمد معادل ۲۹ میلیارد دلار از این صنعت در رتبه هفتم قرار داشت.

هدف از تألیف این کتاب، ضمن بیان مبانی گردشگری و معرفی انواع آن به دانشجویان، ارائه یک منبع علمی و جامع درباره گردشگری کاربردی به خصوص در مناطق خشک و بیابانی ایران است. از آن‌جا که کاربرد دو واژه توریست به معنای گردشگر و توریسم به معنای گردشگری در جوامع علمی رایج است، در این کتاب نیز از هر دو واژه استفاده شده است.

این کتاب برگرفته از ایده طرح "اطلس ملی اکوتوریسم مناطق بیابانی" است که اینجانب برای اولین بار آن را به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و بعدها به سازمان محیط زیست ارائه کردم ولی متأسفانه مورد توجه و حمایت آنها قرار نگرفت و تلاش‌های اینجانب برای ارائه این طرح بسیار کاربردی و مناسب بی‌نتیجه ماند. با توجه به مطالعات جانبی و گسترده و سال‌ها تدریس بنده در حوزه مطالعات محیط زیست، منابع طبیعی و مناطق بیابانی در دانشگاه تهران و خلا یک منبع کاربردی مناسب، تصمیم گرفتم این کتاب را برای دانشجویان به رشته تحریر درآورم. با توجه به اهداف ذکر شده این کتاب در دو قسمت مجزا تألیف شده است: بخش ابتدایی که شامل فصل‌های اول تا ششم است به بیان و معرفی مبانی گردشگری پرداخته تا مورد استفاده کلیه دانشجویان قرار گیرد و در فصل‌های ششم و هفتم مطالب کاربردی همراه با مدل‌های ارزیابی گردشگری به‌طور عملی ارائه شده است تا دانشجویان سطوح بالاتر نیز از آن استفاده کنند.

این کتاب در هفت فصل تنظیم شده است:

فصل اول به ارائه مفاهیم و تعاریف مرتبط با توریسم و توریست می‌پردازد.

فصل دوم انواع توریسم را معرفی ، ویژگی‌ها و تفاوت‌های آنها را بررسی می‌کند.

فصل سوم وضعیت توریسم را از دیدگاه آمار بررسی و آن را با درآمدهای نفتی و غیرنفتی مقایسه می‌کند.

فصل چهارم مفاهیم و تعاریف و ابعاد ژئوتوریسم را ارائه و پراکنش مهم‌ترین جاذبه‌های ژئوتوریسمی ایران را بررسی می‌کند.

فصل پنجم مفاهیم مرتبط با بیان شامل تعاریف از دیدگاه‌های گوناگون را ارائه و به معرفی ویژگی‌های مهم‌ترین بیابان‌ها و کویرهای ایران و ذکر جاذبه‌های گردشگری آنها می‌پردازد.

فصل ششم معرفی مهم‌ترین مدل‌های ارزیابی و اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری نظیر AHP, SWOT, ANP, Pralong, TCI مثال‌های کاربردی در این زمینه ارائه می‌کند که می‌تواند در انجام پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و پروژه‌ها مورد استفاده قرار گیرد.

فصل هفتم نیز به انواع ظرفیت‌های گردشگری و روش‌های اندازه‌گیری آنها می‌پردازد.

این کتاب می‌تواند بعنوان یک منبع درسی کاربردی در سطوح گوناگون دانشگاهی و در رشته‌های مدیریت گردشگری، جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، اکوتوریسم، منابع طبیعی و محیط زیست مورد استفاده دانشجویان و اساتید محترم قرار گیرد. در پایان لازم می‌دانم از همه اساتید محترم، دانشجویان عزیز و همکاران بزرگوار در انتشارات دانشگاه تهران تشکر کنم که با راهنمایی‌ها، مقالات و نوشته‌های ارزشمند خود اینجانب را در نوشتن این کتاب یاری کردند.

امیر هوشنگ احسانی

دانشیار دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران

دی ۱۳۹۳